
Kapitola 1. Základní standardy rodiny XML

Obsah

Specifikace XML 1.1	2
XML 1.0 (Third Edition)	2
XML - další tutoriály a články	2
Terminologie	3
Terminologie	3
Terminologie - opakování (2)	3
Terminologie - opakování (3)	3
Znaky v XML dokumentech	3
Znaky v XML dokumentech	3
Standardy Unicode, ISO 10646	4
Kódování Unicode	4
Znaky v XML dokumentech	5
Document Type Definition (DTD)	5
Document Type Definition (DTD)	5
DTD - tutoriály	5
DTD - deklarace typu dokumentu podrobněji	6
DTD - podmíněné sekce	6
DTD - definice typu elementu	6
DTD - definice atributu	7
DTD - definice typu hodnoty atributu	7
DTD - předpis kardinality (počtu výskytů) atributu	8
DTD - implicitní hodnota atributu	8
Fyzická struktura (entity)	8
Entita - deklarace a použití	8
Entity obecné (general) - mohou být	8
Entity parametrické (parametric)	9
Jmenné prostory	9
Jmenné prostory (XML Namespaces)	9
Prefixy jmenných prostorů, shoda...	9
Příklad implicitního jmenného prostoru	10
Příklad explicitního jmenného prostoru	10
Obtíže se jmennými prostory	10
XML Base	11
XML Base	11
XML Base - příklad	11
XML Inclusions	11
XML Inclusions (XInclude)	11
XInclude: použití	11

XInclude: příklad	12
XML Catalogs	12
XML Catalogs	12
XML Catalogs - příklad	12
XML Information Set	13
XML Information Set (XML Infoset) - cíle	13
XML Infoset - struktura	13
Kanonický tvar XML	14
Kanonický tvar XML dokumentu	14
Kanonický tvar - zásady konstrukce	14
Potíže při definici kanonického tvaru	15

Specifikace XML 1.1

XML 1.0 (Third Edition)

- Původní specifikace (W3C Recommendation) XML 1.0 na W3C: <http://www.w3.org/XML/>
- 3rd Edition (aktualizace, ne změny) na <http://www.w3.org/TR/2000/REC-xml-20001006>
- výborná komentovaná verze téhož na XML.COM (Annotated XML): <http://www.xml.com/pub/a/axml/axmlintro.html>
- na XML 1.1 (Candidate Recommendation) [<http://www.w3.org/TR/xml11/>] - změny indukované zavedením *UNICODE 3*, lepší možnosti *normalizace*, upřesnění postupu manipulace se znaky *ukončení řádku*.

XML - další tutoriály a články

- (výborný úvodní) Koskův seriál o XML pro Softwarové noviny: <http://kosek.cz/clanky/swn-xml/index.html>
- Seriál o XML na ŽIVĚ [<http://zive.cz>]
- (obsahuje hodně příkladů) Zvon XML Tutorial: http://www.zvon.org/xxl/XMLTutorial/General/book_en.html
- Microsoft XML Tutorial: <http://msdn.microsoft.com/xml/tutorial/>
- 101 XML Tutorials: <http://www.xml101.com/xml/default.asp>
- XML Tutoriály na Beginners.co.uk [<http://tutorials.beginners.co.uk>]
- Tutoriály na Developerlife.com: <http://developerlife.com>

Terminologie

Terminologie

- Opakování: správně utvořený (*well formed*) dokument
- Nové: platný (*valid*) dokument

Platný podle specifikace znamená *přísnější* omezení než správně utvořený.

Obvykle se validitou myslí soulad s *DTD* (Document Type Definition) dokumentu.

Terminologie - opakování (2)

- uzel (element, atribut, textový uzel, instrukce pro zpracování, komentář)
- element
- atribut
- textový uzel
- instrukce pro zpracování
- komentář
- dále viz např. Koskův seriál o XML na <http://kosek.cz/clanky/swn-xml/index.html>

Terminologie - opakování (3)

- uzel dokumentu
  - ten je nadřazený kořenovému elementu
  - může kromě něj obsahovat též komentáře, instrukce pro zpracování, notaci DOCTYPE atd
- kořenový element

Znaky v XML dokumentech

Znaky v XML dokumentech

Specifikace povoluje na určitých místech v XML dokumentech (např. název elementu, obsah atributu...) jen některé znaky.

Vzhledem k internacionalizaci a nutnosti zvládnout i exotické jazyky je třeba znát, co se čím myslí.

Musíme rozlišovat:

- *znakové sady* (množiny znaků s pořadovými čísly), tj. přiřazení ordinální hodnoty znaku (např. Unicode) a
- *kódování znaků* (z dané sady), např. UTF-8, tj. ordinální hodnota znaku se kóduje do posloupnosti bajtů

Standardy Unicode, ISO 10646

Oba standardy se zabývají podobnými problémy: řeší znakové sady s více než 256 znaky.

- Původní návrh tzv. 16bitového Unicode: až 64 K znaků, stačí pro evropské, nestačí pro světové jazyky (např. dnes frekventovaná čínština).
- 32bitový Unicode: pokrývá znaky už "na věky".

V současnosti se z 32bitové škály většinou používá jen tzv. Basic Multilingual Plane (BMP) pokrývající většinu jazyků.

V XML je možné pro názvy (nonterminál *kvalifikovaná jména* - QName) použít znaky z BMP.

Jinak lze v XML dokumentech používat všechny znaky Unicode.

Kódování Unicode

Všechny aplikace XML (zejména aplikace univerzální, parsery) musejí být schopny zpracovat znaky Unicode bez ohledu na kódování.

Přesto je dobré znát nejběžnější kódování:

- osmibitová, tradiční: US-ASCII, ISO-8859-2 (ISO Latin 2), Windows-1250 (=Cp1250) - kódování jen vybrané podmnožiny Unicode.
- UTF-8: kódování všech znaků Unicode, každý znak na 1-6 bajtech, US-ASCII na jednom bajtu, "čeština" na dvou.
- UTF-16: princip stejný jako UTF-8, ale základní ukládací jednotkou je dvoubajtové slovo (16 bitů)
- UCS-2: přímé kódování Unicode, čísla znaků z BMP se zapíše přímo jako dva bajty
- UCS-4: dtto, ale pro celý Unicode a na 4 bajtech - neúsporné, 4 bajty i pro US-ASCII, evropské jazyky...

Pro XML mají klíčový význam UTF kódování, zejména UTF-8 (ale parsery musejí umět obě).

Znaky v XML dokumentech

- Přípustné jsou jakékoli UNICODE znaky po x10FFFF (kromě xFFFE, xFFFF a rozmezí xD800 - xDFFF).
- *jména (names)* musí být složena ze nemezerových znaků: číslice, písmena, . (tečka) – (pomlčka, minus) _ (podtržítka) : a dalších, musí začínat písmenem nebo _ :
- Kódování těchto UNICODE znaků není podstatné.
- Jako implicitní - není-li v prologu (hlavičce), např.

```
<?xml version="1.0" encoding="Windows-1250"?>
```

uvedeno jinak - se používá UTF-8 nebo UTF-16.
- Rozlišení UTF-8 a UTF-16 se děje pomocí prvních dvou bajtů dokumentové entity (tj. souboru), pomocí tzv. byte-order-mark xFFFE
- Není-li uvedena, předpokládá se UTF-8, čili UTF-8 je implicitní kódování UNICODE znaků v XML dokumentech.

Teoreticky by tedy bylo možné z obsahu souboru rozpoznat přesně, o jaké kódování se u XML dokumentu jedná...

Document Type Definition (DTD)

Document Type Definition (DTD)

- Definice typu dokumentu (použití této definice je pak **deklarace typu dokumentu**)
- Specifikována přímo standardem XML 1.0
- Popisuje přípustný **obsah elementů, atributů**, jejich implicitní (default) hodnoty, definuje použité **entity**
- Může být uvedena jako **interní** nebo **externí** DTD (*internal and external subset*) nebo "napůl" - tam i tam.
- Dokument vyhovující DTD je označován jako *valid* (platný).

DTD - tutoriály

- Webreview: http://www.webreview.com/2000/08_11/developers/08_11_00_2.shtml
- ZVON: <http://www.zvon.org/xxl/DTDTutorial/General/contents.html>

- XML DTD Tutorial (101): <http://www.xml101.com/dtd/>
- W3Schools DTD Tutorial: <http://www.w3schools.com> [<http://www.w3school.com>]

DTD - deklarace typu dokumentu podrobněji

Uvádí se těsně před kořenový elementem konstrukcí

- `<!DOCTYPE jméno-kořenového-elt Externí-ID [ interní část DTD ]>`

Interní nebo **externí** část (*internal or external subset*) nemusí být uvedena nebo mohou být uvedeny obě.

Externí identifikátor může být buď

- `PUBLIC "PUBLIC ID" "URI"` (hodí se pro "veřejná", obecně uznané DTD) nebo
- `SYSTEM "URI"` - pro soukromá nebo jiná "ne zcela standardizovaná" DTD ("URI" nemusí být jen URL na síti, může být i jméno souboru, vyhodnocení se děje podle systému, na němž se vyhodnocuje)

Význam interní a externí části je rovnocenný (a nesmí si odporovat - např. dvě definice téhož elementu).

Obsahem DTD je seznam deklarací jednotlivých prvků - *elementů*, *seznamů atributů*, *entit*, *notací*

DTD - podmíněné sekce

Slouží k "zakomentárování" úseků DTD např. při experimentování.

- `<![IGNORE[ toto se bude ignorovat ]]>`
- `<![INCLUDE[ toto se zahrne do DTD (tj. nebude se ignorovat)]]>`

DTD - definice typu elementu

Popisuje možný obsah elementu, má formu `<!ELEMENT jméno-elementu ... >`, kde ... může být

- `EMPTY` - prázdný element, může být zobrazen jako `<element/>` nebo `<element></element>` - totéž
- `ANY` - povolen je libovolný obsah elementu, tj. text, dceřinné elementy, ...
- může obsahovat **dceřinné elementy** - `<!ELEMENT jméno-elementu (specifikace`

dceřinných elementů)>

- může být **smíšený** (MIXED) - obsahující text i dceřinné elementy dané výčtem <!ELEMENT jméno-elementu (#PCDATA | přípustné dceřinných elementy)*>. Nelze specifikovat pořadí nebo počet výskytů konkrétních dceřinných elementů. Hvězdička za závorkou je *povinná* - vždy je možný libovolný počet výskytů.

Pro specifikaci dceřinných elementů používáme:

- operátor **sekvence** (*sequence, follow with*) ,
- operátor **volby** (výběru, *select, choice*) |
- závorky ( ) mají obvyklý význam
- nelze kombinovat v jedné skupině různé operátory , |
- počet výskytů dceřinného elementu omezujeme specifikátory "hvězdička", "otazník", "plus" s obvyklými významy. Bez specifikátoru znamená, že je povolen právě jeden výskyt.

DTD - definice atributu

Popisuje (datový) typ, případně implicitní hodnoty atributu u daného elementu.

Má tvar <!ATTLIST jméno-elementu jméno-atributu typ-hodnoty implicitní-hodnota>

DTD - definice typu hodnoty atributu

Přípustné *typy hodnot* jsou:

- CDATA
- NMTOKEN
- NMTOKENS
- ID
- IDREF
- IDREFS
- ENTITY
- ENTITIES
- výčet hodnot - např. (hodnota1 | hodnota2 | hodnota3)

- výčet notací - např. NOTATION (notace1|notace2|notace3)

Atribut (i nepovinný) může mít implicitní hodnotu:

- "implicitní hodnota" - atribut je nepovinný, ale není-li uveden, chápe se to, jako by měl hodnotu `implicitní hodnota`

DTD - předpis kardinality (počtu výskytů) atributu

Atributy mohou mít předepsán (povinný) výskyt:

- #REQUIRED - atribut je povinný
- #IMPLIED - atribut je nepovinný
- #FIXED "pevná-hodnota" - atribut je povinný a musí mít právě hodnotu `pevná-hodnota`

DTD - implicitní hodnota atributu

Atribut (i nepovinný) může mít implicitní hodnotu:

- "implicitní hodnota" - atribut je nepovinný, ale není-li uveden, chápe se to, jako by měl hodnotu `implicitní hodnota`

Fyzická struktura (entity)

Entita - deklarace a použití

Rozlišuje se:

- deklarace
- reference (tj. použití) dané (již deklarované) entity.

Entity obecné (general) - mohou být

- *parsované* - soubory se (správně utvořeným) značkováním,
- *neparsované* - např. binární soubory,
- *znakové* - znaky, např. `&gt;` je referencí na znakovou entitu

Entity parametrické (parametric)

- mohou být použity *jen v rámci DTD*
- hodí se při např. deklaracích *seznamu atributů* (pokud je dlouhý a vícekrát použitý, nahradíme ho referencí na parametrickou entitu)
- viz např. DTD pro HTML 4.01 - <http://www.w3.org/TR/html4/sgml/dtd.html>
- definicí parametrické entity je např. `<!ENTITY % heading "H1|H2|H3|H4|H5|H6">`

Jmenné prostory

Jmenné prostory (XML Namespaces)

- XML Namespaces (W3C Recommendation): <http://www.w3.org/TR/REC-xml-names>
- Existuje také nové *Namespaces in XML 1.1 W3C Recommendation* [<http://www.w3.org/TR/xml-names11/>] 4th February 2004. Andrew Layman, Richard Tobin, Tim Bray, Dave Hollander
- Definiují "logické prostory" jmen (elementů, atributů) v XML dokumentu.
- Dávají uzlům ve stromu XML dokumentu "třetí dimenzi".
- Logickému prostoru jmen odpovídá jeden globálně ("celosvětově") jednoznačný identifikátor, daný URI (URI tvoří nadmnožinu URL).
- NS odpovídající danému URI nemá nic společného s obsahem nacházejícím se případně na tomto URL ("nic se odnikud automaticky nestahuje" - nedochází k tzv. dereferenci daného URI).

Prefixy jmenných prostorů, shoda...

- V rámci dokumentů se místo těchto URL používají zkratky, *prefixy* těchto NS namapované na příslušné URI atributem `xmlns:prefix="URI"`.

Jméno elementu či atributu obsahující dvojtečku se označuje jako *kvalifikované jméno*, *QName*.

- Dva NS jsou stejné, jestliže se jejich URI shodují po znacích přesně (v kódování UNICODE).
- NS neovlivňují význam textových uzlů.
- Element/atribut nemusí patřit do žádného NS.

- Deklarace prefixu NS nebo implicitního NS má platnost na všechny dceřinné uzly rekurentně, dokud není uvedena jiná deklarace "přemapující" daný prefix.
- Jeden NS je tzv. *implicitní (default NS)*, deklarovaný atributem `xmlns=`
- Na atributy se *implicitní NS nevztahuje!!!*, čili atributy bez explicitního uvedení prefixu nejsou v *žádném NS*.

Příklad implicitního jmenného prostoru

V následující ukázce je pro celý úryvek platný deklarovaný implicitní jmenný prostor charakterizovaný URI (URL) `http://www.w3.org/1999/xhtml`

Příklad 1.1. Implicitní jmenný prostor

```
<html xmlns="http://www.w3.org/1999/xhtml" xml:lang="en" lang="en">
  <body>
    <h1>Huráááá</h1>
  </body>
</html>
```

Příklad explicitního jmenného prostoru

V následující ukázce je deklarován a přiřazen prefixu `xhtml` jmenný prostor charakterizovaný URI (URL) `http://www.w3.org/1999/xhtml`

Příklad 1.2. Jmenný prostor mapovaný na prefix

```
<xhtml:html xhtml:xmlns="http://www.w3.org/1999/xhtml" xml:lang="en" lang="en">
  <xhtml:body>
    <xhtml:h1>Huráááá</xhtml:h1>
  </xhtml:body>
</xhtml:html>
```

Obtíže se jmennými prostory

Dosud ne všechny parsery dokážou rozpoznávat NS. ...*i když problémy jsou s tím dnes výjimečné...*

NS jsou nekompatibilní s DTD (DTD přísně rozlišuje např. jméno `xi:include` a `include`, přestože patří do stejného NS a mají tedy z hlediska aplikace obvykle stejnou interpretaci/význam).

XML Base

XML Base

- XML Base, W3C Recommendation 27 June 2001: <http://www.w3.org/TR/xmlbase/>
- Standard pro vyhodnocování relativních URL v odkazech z/na XML dokumenty.
- Definiuje použití vyhrazeného atributu `xml:base` označujícího základ pro vyhodnocování relativních URL.
- Doplnuje se se standardem *XLink*.
- Respektuje princip "překrývání" bázové adresy nastavené v nadřazeném elementu.

XML Base - příklad

Příklad 1.3. `xml:base` určuje základ pro relativní URL

Poznámka

Všimněte si použití vyhrazeného prefixu `xml:`

XML Inclusions

XML Inclusions (XInclude)

- XML Inclusions (XInclude) Version 1.0 W3C Working Draft 10 November 2003, <http://www.w3.org/TR/xinclude/>
- XInclude umožňuje vkládání (částí) XML dokumentů do dokumentů.
- Je ortogonální k entitám (lze použít oboje v rámci jednoho dokumentu, "nevadí si").
- Nezávislé na DTD (zpracování XInclude probíhá až po validaci)
- Nezávislé na XML Schema

XInclude: použití

- Specifikace definuje *jmenný prostor* a v něm jeden *element* `<xi:include>` s *atributy*:

- href= - vkládaný dokument
- parse= - hodnota je buď "text", pak se obsah vkládá jako (neparsovaný) text, nebo "xml", pak se hodnota vkládá jako značkový obsah
- encoding= - v případě encoding="text" specifikuje (je-li to nutné) kódování vkládaného textu
- a dalšími atributy (xpointer, accept, accept-charset, accept-language...) viz specifikace.
- Na FI je k dispozici interpret rozšířeného XInclude - xinclude-fi [http://www.fi.muni.cz/~tomp/xinclude-fi], který umí vkládat části textových souborů.

XInclude: příklad

Příklad 1.4. Vložení textového souboru (jako textového uzlu)

```
<xhtml:html xhtml:xmlns="http://www.w3.org/1999/xhtml"
           xml:lang="en" lang="en">
  <xhtml:body>
    <xhtml:h1>Huráááá</xhtml:h1>
    <xi:include xmlns:xi="http://www.w3.org/2001/XInclude"
              href="obsah.txt" encoding="Windows-1250"/>
  </xhtml:body>
</xhtml:html>
```

XML Catalogs

XML Catalogs

- Vycházejí ze starších SGML katalogů
- Jde o prostředek, jak se jednotně odkazovat na entity (dokumenty) umístěné na různých systémech na různých místech.
- Dovoluje také praktické použití identifikátorů URI typu PUBLIC, které neodkazují na žádnou reálnou lokaci na internetu.
- Existuje několik formátů pro katalogy - bohužel.

XML Catalogs - příklad

Příklad 1.5. Katalog pro styly značkování DocBook Slides

```
<?xml version="1.0"?>
<catalog xmlns="urn:oasis:names:tc:entity:xmlns:xml:catalog">
<!-- Slides DTD locations -->
<group xml:base="schema/dtd/"
      id="slides-dtd"
      prefer="public">
  <public
    publicId="-//Norman Walsh//DTD Slides Custom V3.1.0//EN"
    uri="slides-custom.dtd"/>

  <public
    publicId="-//Norman Walsh//DTD slides Full V3.1.0//EN"
    uri="slides-full.dtd"/>
</group>

  <rewriteURI
    uriStartString="http://docbook.sourceforge.net/release/xsl/current/"
    rewritePrefix="file:/c:/devel/docbook-xsl-1.62.4/">

<!-- Map web references to DocBook 4.2 DTD -->
  <nextCatalog catalog="file:/c:/devel/docbook4.2/catalog.xml" />
</catalog>
```

XML Information Set

XML Information Set (XML Infoset) - cíle

- *XML Infoset 2nd Edition W3C Recommendation* First published on 24 October 2001, revised 4 February 2004, John Cowan, Richard Tobin, <http://www.w3.org/TR/xml-infoset/>
- Infoset popisuje "jaké všechny informace lze o uzlu (elementu, dokumentu, atributu...) získat"
- Jinými slovy: aplikace by neměla spoléhat na informace z XML dokumentu, které se po analýze (parsingu) neobjeví v Infosetu.
- Každý správně utvořený XML dokument vyhovující standardu pro jmenné prostory má Infoset.

XML Infoset - struktura

- Infoset se skládá z *Information items*

- Infoset se týká dokumentu s již expandovanými entitami
- Rozlišuje se infoset *dokumentu, elementu, atributu, znaku, instrukci pro zpracování, neexpandované entitě, neanalyzované entitě, notaci*
- Podrobněji viz specifikace.

Kanonický tvar XML

Kanonický tvar XML dokumentu

- Canonical XML Version 1.0, W3C Recommendation 15 March 2001, <http://www.w3.org/TR/xml-c14n>
- Smyslem je popsat kritéria (a algoritmy), které pomohou rozhodnout, zda jsou dva XML dokumenty ekvivalentní, lišící se pouze fyzickou reprezentací (entity, pořadí atributů, kódování znaků)
- Kanonizace "setře" rozdílly mezi takovými dokumenty, k nimž se analyzátor "bude jistě chovat stejně", tj. z pohledu aplikace jsou totožné.
- Použití kanonického tvaru je nutné např. u *elektronického podpisu XML dat* (při výpočtu hodnoty *digest*).
- Bylo by možné nad XML dokumenty definovat i jiné relace ekvivalence než je *Canonical XML*.

Kanonický tvar - zásady konstrukce

Hlavní zásady konstrukce kanonického tvaru XML dokumentu:

- kódování v UTF-8
- zlomy řádků (CR, LF) jsou normalizovány podle algoritmu uvedeného v std. XML 1.0
- hodnoty atributů jsou normalizovány
- reference na znakové a parsované entity jsou nahrazeny jejich obsahem
- CDATA sekce jsou nahrazeny jejich obsahem
- hlavička "xml" a deklarace typu dokumentu jsou odstraněny
- bílé znaky mimo kořenový element jsou normalizovány
- jiné bílé znaky (vyjma normalizace zlomu řádků) jsou zachovány
- hodnoty atributů jsou uvozeny "

- speciální znaky v hodnotách atributů a textovém obsahu elementů jsou nahrazeny referencemi na entity
- nadbytečné deklarace jmenných prostorů jsou z každého elementu odstraněny
- implicitní hodnoty atributů jsou dodány do každého elementu (kde je to relevantní)
- na pořadí atributů a deklarací jmenných prostorů se uplatní lexikografické řazení

Potíže při definici kanonického tvaru

Ztráta řady informací (typicky pocházejících z DTD):

- neparsované entity (např. binární entity) jsou po kanonizaci nepřístupné
- notace
- typy atributů (vč. implic. hodnot)